

Міністерство культури України
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка

ГУРАЛЬНА Світлана Степанівна

УДК 78.03(477):783.8

ДУХОВНА ТВОРЧИСТЬ ГАЛИЦЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТЬ
В КОНТЕКСТІ ЛІТУРГІЙНО-ХОРОВОЇ ПРАКТИКИ РЕГІОНУ

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі музичної медієвістики та україністики у Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, доцент

Сиротинська Наталія Ігорівна,

Львівська національна музична академія

імені М. В. Лисенка,

завідувач кафедри музичної медієвістики

та україністики

(м. Львів)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор

Карась Ганна Василівна,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»,

професор кафедри методики музичного виховання

та диригування

(м. Івано-Франківськ)

кандидат мистецтвознавства, доцент

Салдан Світлана Олександрівна,

Львівський національний університет

імені Івана Франка,

доцент кафедри музикознавства

та хорового мистецтва

(м. Львів)

Захист відбудеться «20» вересня 2019 року о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.869.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства у Малому залі Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

Автореферат розіслано «19» серпня 2019 року.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

доктор мистецтвознавства, доцент

О. А. Шуміліна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із пріоритетних напрямів сучасної гуманітарної науки є соціокультурні дослідження окремих регіонів України з позиції визначення їх локальних особливостей розвитку. В цьому контексті не є винятком і Галичина кінця XIX – початку XX століть, чие культурно-мистецьке тло формувалося під впливом різних чинників, зокрема, складних історико-політичних обставин, зумовлених тривалим розділенням українського етносу поміж різними державами і конфесіями. За таких умов особливо важлива роль відводилася духовному мистецтву, оскільки саме храми були середовищем гуртування українців. Тож не випадково Українська Греко-Католицька Церква кінця XIX – першої половини XX століть завдяки активній просвітницькій діяльності священників відігравала провідну роль у збереженні національної ідентичності, а духовна творчість галицьких композиторів у свій особливий спосіб сприяла єдності українців.

Важливо відзначити, що регіональна історико-культурна специфіка Галичини зумовила активну полеміку суспільства. При цьому істотного значення набуває зміст міжконфесійних дискусій, реформування духовно-освітнього сектору, особливості концертно-просвітницьких заходів, активізація видавничої справи. Все це супроводжувалося пристосуванням літургійно-обрядових традицій до вимог часу і мало відчутний вплив на стилістичні особливості духовно-хорової музики галицьких композиторів зазначеного періоду. Відтак особливої актуальності набуває дослідження архівних фондів, періодичних видань, нотних джерел та пов'язаних з ними бібліографічних і археографічних описів, що відображають не лише соціокультурний контекст галицького середовища, але й запити суспільства щодо призначення сакрального мистецтва, в тому числі й музичного. На цій основі особливої переконливості набуває комплексне дослідження літургійно-хорової практики регіону кінця XIX – першої половини XX століть із виокремленням окремого сегменту – духовних творів галицьких композиторів. Такий ракурс є особливо **актуальним**, оскільки дозволяє увиразнити і осмислити систему ціннісних орієнтирів, які сповідували і пропагували композитори Галичини з метою збереження питомих традицій української духовно-мистецької культури та консолідації українського суспільства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі музичної медієвістики та україністики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка згідно з плановою науково-дослідницькою тематикою Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка і є частиною теми № 4 «Розвиток церковної музики від найдавніших часів до середини XX ст.: сакральна

музика Сходу і Заходу до Бароко, Галицька музика XIX – поч. XX ст.». Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, протокол засідання № 11 від 28 лютого 2018 року.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретично-стилістичної специфіки духовної творчості композиторів Галичини кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються наступні **завдання**:

– висвітлити історико-суспільну проблематику Галичини кінця XIX – першої половини XX століть в умовах політичного розмежування національного етносу;

– осмислити соціокультурні обставини функціонування Української Греко-Католицької Церкви в контексті міжконфесійних дискусій регіону;

– дослідити проблематику літургійно-хорової творчості на основі матеріалів періодичних видань, архівних і бібліотечних фондів окресленого періоду;

– простежити тенденції розвитку хорового мистецтва у духовних закладах Галичини на основі джерельних матеріалів;

– визначити форми впливу освітніх реформ на дяко-регентську освіту;

– окреслити засади співпраці церковних і світських хорових колективів на основі періодичних видань кінця XIX – першої половини XX століть;

– обґрунтувати локальні особливості літургійної практики в контексті творчості галицьких митців;

– дослідити форми втілення монодійної традиції у літургійно-хоровій творчості композиторів П. Бажанського, В. Матюка, С. Людкевича, Й. Кишакевича;

– проаналізувати духовну музику композиторів Д. Січинського, Й. Кишакевича, Т. Купчинського, Я. Ярославенка, Б. Кудрика в контексті західноєвропейської стилістики.

Об'єктом дослідження є духовно-хорова творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть.

Предметом дослідження є теоретично-стилістичні аспекти творчості галицьких композиторів П. Бажанського, В. Матюка, С. Людкевича, Й. Кишакевича, Д. Січинського, Т. Купчинського, Я. Ярославенка, Б. Кудрика в контексті літургійно-хорової практики регіону.

Хронологічні межі дослідження – кінець XIX – перша половина XX ст. Нижня дата визначається 1891 роком, коли відбувся Провінціальний Собор (Львів), де затверджено літургійні зміни у практиці церковного співу. Верхня межа визначена Псевдособором УГКЦ (Львів, 1946), на якому було проголошено скасування Брестської унії 1596 р.

Для реалізації мети й розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано **комплекс взаємоузгоджених методів**: *історико-ретроспективний* – з метою відтворення історико-суспільної та конфесійної проблематики Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ століття; *культурологічний* – для висвітлення специфічних рис музичного життя Галичини в контексті взаємодії літургійно-обрядових та загальноєвропейських мистецьких тенденцій; *джерелознавчий* – для комплексного вивчення та систематизації архівних джерел, пресових матеріалів, бібліотечних фондів; *бібліографічний* – з метою опрацювання української та зарубіжної історичної, музикознавчої і науково-педагогічної літератури; *системний* – для аналізу духовно-хорової творчості галицьких композиторів в контексті функціонування літургійного обряду УГКЦ; *структурно-функціональний* – для реконструкції церковно-обрядових, освітніх та музичних особливостей розвитку церковної культури Галичини на основі програм духовно-освітніх закладів; *порівняльний* – для класифікації характерних особливостей діяльності хорових колективів духовних закладів і світських організацій у контексті їх літургійної і просвітницької діяльності; *музично-аналітичний* – для дослідження теоретично-стилістичних особливостей духовних творів галицьких композиторів кінця ХІХ – першої половини ХХ століть.

Теоретичну базу дослідження складають групи джерел, де:

– розглядаються праці з теорії та історії церковної музики: П. Бажанський, І. Гарднер, М. Грінченко, Б. Кудрик, П. Маценко, В. Сокальський, Д. Разумовський, Л. Корній, Н. Сиротинська, Л. Серганюк, Ф. Стешко, О. Цалай-Якименко, О. Шевчук, Ю. Ясіновський;

– обґрунтовуються основні положення літургії Східного обряду: К. Керн, В. Рудейко, М. Скабалланович, М. Соловій, О. Шмеман;

– осмислюється проблематика суспільно-історичних умов Галичини: І. Власовський, У. Граб, М. Загайкевич, Г. Карась, Л. Кияновська, Н. Костюк, Н. Кушлик, О. Попович, М. Ржевська, П. Синиця, І. Скочиляс, Ф. Стеблій, Б. Фільц, М. Черепанин, М. Юрченко;

– досліджується історія літургійного співу: М. Антонович, П. Бажанський, І. Вознесенський, О. Зосім, Б. Кудрик, Ю. Медведик, Л. Мороз, Є. Турула, М. Федорів, О. Шуміліна;

– розглядаються форми функціонування освітніх закладів: З. Валіхновська, Л. Мороз, О. Попович, Л. Романюк, П. Синиця, І. Фрайт, М. Черепанин, Л. Шевчук-Назар;

– вивчається історія хорового виконавства: М. Антонович, І. Бермес, О. Бенч-Шокало, М. Бурбан, Ж. Зваричук, М. Іздепська-Новіцька, С. Людкевич, Г. Місько, Л. Романюк, М. Ржевська, Р. Синиця, М. Стельмашук;

– висвітлюється композиторська творчість галицьких композиторів: В. Витвицький, В. Гордієнко, С. Людкевич, Л. Кияновська, О. Козаренко, С. Павлишин, Г. Карась, Я. Колодій, Н. Костюк, Н. Кушлик, В. Лаба, І. Матійчин, О. Німилович, М. Новакович, Р. Сов'як, Н. Толошняк, З. Штундер, Я. Якуб'як

– викладаються принципи музичного аналізу: Б. Асаф'єв, Н. Горюхіна, Є. Назайкінський, С. Салдан, В. Холопова.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше:

– виявлено матеріали архівних і бібліотечних фондів, що висвітлюють історико-суспільні процеси Галичини кінця XIX – початку XX століть;

– осмислено і впроваджено до наукового обігу матеріали періодичних видань, що увиразнюють особливості літургійного життя краю в контексті конфесійної полеміки;

– визначено форми співпраці церковних та світських колективів на основі опрацювання пресових джерел, програм концертів і рецензій;

– виявлено вплив реформаторських змін в ділянці церковно-музичної освіти на хорове життя краю й активізацію композиторської творчості;

– проведено музично-теоретичний аналіз духовної творчості галицьких композиторів В. Матюка, С. Людкевича, Т. Купчинського, М. Кумановського, Б. Кудрика в контексті стилістичної відповідності монодичній чи західноєвропейській традиції.

Набуло подальшого розвитку:

– вивчення історіографії широкої панорами культурно-мистецького життя Галичини;

Доповнено:

– джерельний фонд історико-культурних матеріалів Галичини кінця XIX – першої половини XX століть;

Теоретичне значення отриманих результатів. Результати наукового дослідження увиразнюють історико-конфесійний аспект функціонування Української Греко-Католицької Церкви в Галичині, передумови розвитку і стан дяко-регентської освіти, діяльність хорів при церквах та духовних початкових закладах, а також світських колективів, до репертуару яких входила духовна музика. Матеріали дослідження вводять до наукового обігу нові імена авторів церковної музики, надають художньо-стильову оцінку літургійно-хоровим музичним творам.

Практичне значення дослідження. Аналітичні положення дисертації можна використати у вивченні історії богослужбового музичного мистецтва, для розробки навчальних і методичних посібників релігійної тематики, хорової культури й мистецтва України в середніх та вищих навчальних

зкладах педагогічного, мистецького та духовного спрямування, для шкіл різного типу навчання, а також у практичній діяльності диригентів та колективів, до репертуару яких входять зразки галицького духовно-хорового мистецтва.

Особистий внесок здобувача. У дисертації досліджено специфіку духовної творчості галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть у контексті літургійно-хорової практики регіону. Дисертація є самостійною науковою працею, всі публікації здобувача є одноосібними.

Апробація результатів дисертації. Окремі теоретичні та методичні положення дисертації пройшли апробацію на засіданнях кафедри музичної медицини та україністики ЛНМА ім. М. В. Лисенка, а також на Всеукраїнських та Міжнародних наукових конференціях: IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Микола Леонтович і сучасна освіта та наука» (Кам'янець-Подільський, 2012, 12–13 грудня), Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська музична культура на сучасному етапі: трансформація традиційних та академічних форм» (Івано-Франківськ, 2013, 24–25 квітня), X Міжнародна зустріч науковців «Діалог двох культур» (Кременець, Warszawa-Lublin, 2013, 3–7 вересня), III Міжнародна науково-практична конференція «Хорове мистецтво та його подвижники» (Дрогобич, 2013, 25–26 жовтня), X Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська культурно-мистецька практика в історичній ретроспективі» (Рівне, 2014, 15–16 листопада), XI Звітна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу КОГПА ім. Т. Шевченка за 2014 рік (Кременець, 2015, 5 лютого), XXV Міжнародна наукова конференція «Історія релігій в Україні» (Львів, 2015, 25–28 травня), XII Міжнародна науково-практична конференція «Культурний вектор розвитку України початку ХХІ століття: реалії і перспективи» (Рівне, 2016, 10–11 листопада), V Міжнародна наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, 2017, 23–24 листопада), Міжнародний науковий форум «Музикознавчий універсум молодих» (Львів, 2018, 27 лютого – 2 березня).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 17 наукових публікаціях, з яких 10 наукових статей опубліковано у вітчизняних фахових виданнях, затверджених ВАК України, 2 статті – у міжнародних періодичних виданнях та 5 у збірниках матеріалів тематичних наукових конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, основної частини (трьох розділів), висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 389 сторінок, з яких основного тексту 194 сторінки. Список використаних джерел і літератури містить 702 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *Вступі* обґрунтовано актуальність роботи, її зв'язок із науковими програмами, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, описано методологічну та теоретичну бази дослідження, визначено наукову новизну, теоретичну і практичну цінність роботи, подано дані щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1 «Соціокультурні умови розвитку літургійної творчості в Галичині кінця XIX – першої половини XX століть» складається з двох підрозділів, в яких розглянуто соціокультурну і літургійно-конфесійну проблематику доби на основі джерельних матеріалів.

У підрозділі 1.1. *Вплив міжконфесійних дискусій на розвиток української духовної музики у Галичині* розглядаються особливості розвитку української культури в контексті історико-суспільних процесів, спричинених територіальним розташуванням та міжконфесійними проблемами. Зокрема, наприкінці XIX століття жорстких утисків зазнавали прояви українства у православному обряді в межах Російської імперії, що виявлялося у забороні проведення соборів, ліквідації культурно-просвітницької діяльності церковних громад, насаджуванні російської вимови церковно-слов'янських текстів, русифікації освітніх духовних осередків тощо. Особливо значимим в цих умовах стало проведення Всеукраїнського Православного Церковного Собору (1918) з метою узаконення автокефалії УАПЦ. Ця подія відіграла важливу роль у реформуванні мистецької складової обряду, зокрема, у подоланні природнього консерватизму церковної музики на фоні інтенсивних новаторських пошуків, а також у привнесенні національної компоненти у музичну складову.

Непроста ситуація склалася наприкінці XIX ст. в Галичині з отриманням римо-католиками привілеїв від уряду Габсбурзької династії. Відтак з метою утвердження УГКЦ у Львові відбувся Провінціальний Собор (1891), під час якого відбулася дискусія довкола літургійно-обрядових і музично-виконавських питань, а також активізації наукової діяльності і збільшення масштабів літератури літургійно-ужиткового спрямування. Це також вплинуло на оновлення церковної обрядовості і збагачення палітри духовної творчості галицьких композиторів.

Великого значення в цей період набула діяльність митрополита Андрея Шептицького, який надавав мистецькій складовій особливої ваги в літургійному обряді. Свідченням його послідовної праці стала фундація духовних закладів, публікація «Декрету про церковний спів» (1941), фінансування нотних видань, патрунування Шевченківських концертів, хорових конкурсів та багатьох інших музичних акцій. Все це динамізувало суспільно-

політичну, культурно-просвітницьку і духовну композиторську творчість в Галичині кінця XIX – першої половини XX століть.

У підрозділі 1.2. *Відображення проблематики літургійної творчості Галичини у періодиці кінця XIX – першої половини XX століть* досліджуються актуальні літургійно-мистецькі проблеми, що потрапили на шпальти чисельних видань, зокрема: газети «Руслан», часопису «Діло», тижневика «Мета», місячника «Життя і знання», літературно-наукового тижневика «Неділя», педагогічно-наукового двотижневика «Учитель», наукового тримісячника «Богословія», газети «Дяківський глас», журналу греко-католицького духовенства «Нива», тернопільського часопису «Подільський голос», «Ілюстрованого музичного календаря» з нотними додатками, «Української музики», «Музичного листка» та багатьох інших.

На загальне обговорення виносилися різнопланові теми, пов'язані з конфесійними і літургійно-обрядовими проблемами («Потреба реформи богослужбового співу у греко-католицьких церквах» Є. Турули, «Ще про потребу реформи в нашій Церкві» о. А. Галандюка, «Справа нашого церковного співу» С. Людкевича); виконавські питання («Наше пініє церковне» М. Копка, «О однообразности церковного пѣнія» І. Полотнюка, «Жіноче питання в церковнім співі» О. Волянського); видавничу діяльність («Наші видавництва і музикалії за останні літа (1900–1905)» С. Людкевича); перші проби історії та музикологічних студій в ділянці церковного співу («Історія руського церковного співу» П. Бажанського, «Початки музичного мистецтва в Галичині» З. Лиська).

Активізація композиторської творчості у галузі церковної музики відзначена появою низки дослідницьких розвідок, зокрема «Як пізнали Д. Бортнянського в Західній Україні?» В. Щурата, «Михайло Вербицький та українська суспільність» С. Людкевича, «Сидір Воробкевич – музик» Б. Кудрика, «Музичні твори Й. Кишакевича» Ф. Стешка; відповідно висвітлювалася й концертна діяльність: «Композиторський концерт о. І. Кишакевича в Перемишлі» і «Великий духовний концерт» О. Нижанківського, «Духовний концерт «Львівського Бояна»» А. Вахнянина.

Активна видавничу діяльність сприяла суспільному обговоренню широкого кола питань, пов'язаних з музичною освітою, змінами у навчальних програмах, підготовкою церковних співаків і навіть жанровими прерогативами композиторської творчості. Це сприяло усвідомленню суспільної ваги літургійно-хорової творчості і впливало на особливості стилістики духовної творчості галицьких композиторів.

Розділ 2 «Роль хорового мистецтва у культурному житті Галичини (за джерельними матеріалами кінця XIX – першої половини XX століть)»

містить три підрозділи, в яких розглядається хорове мистецтво доби в контексті літургійної практики і світського концертування.

У підрозділі 2.1. *Тенденції розвитку хорового мистецтва у духовних закладах Галичини* досліджується період активізації освітніх процесів краю, зокрема, впровадження реформи початкової освіти (1873–1874), що передбачала обов'язкове навчання співу та музики в народних школах. Це суттєво підвищило рівень хорового виконавства, активізувало діяльність шкіл та братств при церквах, духовних семінарій, а також чисельних курсів для сільських диригентів. Ускладнювався і оновлювався репертуар, до якого входила велика кількість духовних творів, починаючи від XVIII ст. до найновіших тогочасних композицій, в тому числі й західноєвропейських (ораторія «Сім слів Спасителя нашого Ісуса Христа, сказаних Ним на хресті» Й. Гайдна). Визначні галицькі митці (О. Нижанківський, Й. Кишакевич, П. Бажанський, Д. Січинський, С. Людкевич та багато інших) працювали над розробкою навчальних посібників і нотних збірників, що сприяло збагаченню літургійного репертуару духовними творами українських композиторів. Ця тенденція частково проявилася наприкінці XIX – початку XX ст. у діяльності Києво-Подільського духовного училища, Києво-Софійського училища, дво- і трирічних псаломницьких шкіл, зокрема, при Києво-Михайлівському Золотоверхому монастирі, а також різних короточасних курсів церковного співу, що сукупно розвивало локальні церковно-співочі традиції.

Важливим кроком у практичному освоєнні церковного співу в Галичині стало видання хрестоматій, розрахованих на навчальні потреби закладів різного рівня освіти, серед яких «Богогласник» П. Бажанського, «Партитура співів церковних і світських» І. Кипріяна, «Збірник церковно-музичних творів» М. Копка, «Церковний співаник» А. Вахнянина, «Збірник літургійних і церковних пісень на основі народних напівів» С. Людкевича, серія «Духовно-музичних творів» о. Й. Кишакевича.

Піднесення хорового мистецтва також пов'язане з професіоналізмом диригентів, залучених до педагогічної праці в духовних закладах Галичини (Д. Котко, М. Колесса, М. Антонович, М. Гайворонський, Б. Витвицький, В. Титенич, Я. Смеречанський). Послідовна система музичного навчання в духовних закладах сприяла як збереженню національних особливостей греко-католицького обряду, так і відчутному зростанню рівня хорового мистецтва в Галичині кінця XIX – першої половини XX століть.

У підрозділі 2.2. *Співпраця церковних і світських хорових колективів в контексті культурно-мистецького життя регіону* розглядаються практичні зв'язки сакральної і світської площин. Зазначена співпраця постала результатом покращення рівня мистецької освіти в духовних закладах, а також завдяки заснуванню чисельних товариств («Просвіта», «Рідна школа»,

«Боян», «Сурма» тощо). На цій основі активізується співпраця церковних хорів та світських колективів, що сприяло активному розвитку не лише вокальної, а й хормейстерської майстерності.

Розбудові зазначеного напрямку сприяли церковні хори, які розповсюджували багатоголосся. Так, хор церкви св. Архистратига Михаїла (с. Завалів Тернопільської області), створений о. Євгеном Гузаром (рідним братом діда кардинала Любомира Гузара) часто запрошували на виступи до сусідніх сіл та містечок завдяки високій виконавській майстерності колективу. Звичним явищем було й регентство вчителів співу місцевих шкіл, які володіли основами вокально-хорового мистецтва. Своєрідною мотивацією слугувала участь церковних хорів у світських заходах. Так, 1904 року до дня святкування ювілею непорочного Зачаття Пресвятої Діви було створено зведений хор за участю студентів-богословів, хорів Львівського «Бояну» і руської гімназії, які разом відспівали богослужіння і взяли участь у концерті Львівської філармонії. У Станиславівській катедрі святові богослужіння виконували шкільні хори та професійні колективи – хор учнів вчительської семінарії і Станиславівський «Боян».

Перша половина ХХ ст. відзначалася вшануванням визначних церковних, культурно-мистецьких і громадських діячів. З цієї нагоди проводилися спільні концерти за участі світських колективів, духовних закладів і музичних товариств, що викликало позитивний суспільний резонанс.

Відчутний вплив на покращення виконавського рівня церковних хорів мали гастролюючі високопрофесійні колективи, що захоплювали творами наддніпрянських композиторів. Такі культурно-мистецькі події піднімали авторитет хорового співу і слугували взірцем для наслідування.

У підрозділі 2.3. *Локальні особливості літургійно-хорової практики у творчості композиторів Галичини* розглядаються особливості обрядового співу Галичини кінця ХІХ – першої половини ХХ століть. У цей період церковне виконавство зазнало позитивних змін під впливом урядових нововведень в системі освіти, реформування літургійного співу завдяки соборно-церковним рішенням, покращення музичної підготовки майбутніх регентів та композиторів духовно-хорової музики, активізації концертної та видавничої діяльності. Підтвердженням процесів оновлення церковно-співочих традицій стала хорова спадщина галицьких композиторів, які добре знали місцеву літургійно-хорову практику і парафіяльні потреби.

Основу стилістики духовно-хорової музики галицьких митців складало традиційне музичне одноголосся, відображене у двох різновидах: самолівки і дяківки (дяківська єрусалимка). Самолівка сформувалася на основі усталених форм аматорського виконання, з характерними регіональними мелодичними рисами внаслідок усної практики навчання. Зокрема, така спрямованість

отримала концептуальне обґрунтування у працях Є. Турули («Потреба реформи богослужбового співу у греко-католицьких церквах»), С. Людкевича («Справа нашого церковного співу») та багатьох інших.

Особливості самолівкового співу досліджували П. Бажанський, Ф. Шешко, Б. Кудрик, Л. Кияновська, Н. Костюк, Ж. Зваричук, що сукупно узагальнює визначення самолівки як складної виконавської системи, яка пройшла розвиток з одноголосої форми до багатоголосся, відображеного у дублюванні основної псалмодійно співаної мелодії іншими голосами, які могли сходиться в унісон. Натомість ерусалимка постала в середовищі освічених дяків, тож відповідала багатоголосій виконавській практиці (о. П. Бажанський, М. Антонович).

Відчутну роль у формуванні стилістики галицької духовно-хорової музики відіграло знайомство з творчістю наддніпрянських композиторів (М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича), що демонструвала багате підголосково-поліфонічне багатоголосся гуртового співу. Такий стиль був частково перейнятий галицькими композиторами і мав позитивний вплив на розвиток регіональної церковно-співочої практики.

У Розділі 3 «**Теоретично-стильові аспекти духовної творчості галицьких композиторів**» досліджується музичний контекст літургійно-хорових авторських композицій. Визначаються характерні риси авторської стилістики у відповідності із тенденціями і запитамі доби.

У підрозділі 3.1. *Відображення монодійної традиції у літургійно-хорових творах П. Бажанського, В. Матюка, Т. Купчинського, М. Кумановського, С. Людкевича, Й. Кишакевича* досліджуються засади композиторського стилю на основі аналізу жанру Літургії, а також Вінчання та Панахиди. Переконаємось, що принцип композиції чотирьох циклів «Літургій староцерковних напівів» о. П. Бажанського полягає у гармонізації зразків української монодії з метою відновлення первинної архітекτονіки напіву, співмірної точності текстового акценту й мелодичної лінії першоджерела (Н. Кушлик). Близькість із монодійною практикою визначається відсутністю приключових знаків, штрихів та динамічних відтінків, сталої метричної основи та перемінного тактового розміру. Натомість спостерігаємо мелодичне фразування, пов'язане з структурою сакрального тексту, метрику, узгоджену з вербальною акцентністю, а також віршово-строфічні форми, визначені структурою літургійного тексту. Аналогічна стилістика близька 29-частинній двоголосій Літургії зі «Співаника церковно-народного» Віктора Матюка і Літургії о. Йосифа Кишакевича, де в основу покладена мелодика народного церковного співу, відсутність стабільного періодичного метро-ритму й імпровізаційне розгортання мелодії, повністю підпорядковане тексту (Л. Кияновська).

Стильове оновлення в галицькій богослужбово-музичній творчості визначила Літургія Станіслава Людкевича, опублікована у «Збірнику літургичних і церковних пісень на основі народних напівів», що містить 18 авторських і 22 частини композиторів Д. Бортнянського, А. Нанке, В. Серсавія, М. Вербицького, І. Дольницького, В. Матюка, І. Кипріяна, аранжовані для мішаного чотириголосого акапельного хору. Мелодика засвідчує домінування самолівкових принципів, що було визначене С. Людкевичем як першорядне художнє завдання, оскільки саме інтонаційному первню надається роль об'єднуючого фактору у розгортанні музичного матеріалу із забезпеченням цілісності всієї форми. Орієнтуючись на головні принципи структурування самолівкових напівів, композитор зберігає стилістику літургійно-хорового виконавства Галичини.

Вищезазначені зразки поруч із циклом «Вінчання» Й. Кишакевича і «Панахидою» М. Кумановського свідчать про професійне втілення самолівки, що демонструє високий ступінь інтонаційної єдності, ритмофактурної організації і відповідності мелодичних мотивів особливостям літургійного тексту. Всі ці риси суголосні давній монодійній церковноспівочій традиції.

У підрозділі 3.2. *Західноєвропейська стилістика у духовній творчості Д. Січинського, Й. Кишакевича, Т. Купчинського, Я. Ярославенка, Б. Кудрика* проаналізовано духовні твори, що демонструють застосування широкого набору вокально-хорових засобів, характерних для західноєвропейської стилістики. Зазначеній концепції відповідає дванадцятичастинна «Служба Божа» для змішаного хору (1902–1905) Дениса Січинського з ускладненою музичною мовою і акордово-хоральним чотириголосим викладом, близьким лідертафельним квартетам М. Вербицького. Важливою є роль секвенцій, альтерацій, а також квінтово-октавних ходів, підголоскових ускладнень і гетерофонічних розходжень голосів, що урізноманітнює емоційний колорит всього циклу й апелює до традицій народного багатоголосся. Подібні риси характерні для «Служби Божої» (1924) Й. Кишакевича. Для твору характерна стрімкість інтонаційного розвитку і багаті фактурно-тембральні комбінації, притаманні наддніпрянським композиторам 1910-х років. Це визначає особливий композиторський стиль, базований на підкресленні своєрідності регіональної вокально-хорової традиції, опертої на західноєвропейські принципи хорового компонування та народнопісенні засоби музичної виразності. Подібні риси характерні двом «Службам Божим» Тадея Купчинського (1928–1938).

Пошуки форм синтезу монодійної стилістики і західноєвропейських тенденцій демонструє т. зв. «Мольова Служба Божа» Ярослава Ярославенка (1919). Гнучкість мелодичного розгортання наближена до стилю

ірмолойних розспівів, а плинність гармонічних поєднань відтіняється засобами паралельно-перемінних ладових співвідношень. Майстерне розгортання фактурної тканини забезпечує максимальну вокальну зручність для всіх партій поруч із сумісним застосуванням принципів імітаційної поліфонії в окремих голосах.

Зовсім інша стилістика притаманна «Панахидам» Йосифа Кишакевича і Бориса Кудрика. Обидві демонструють балансування поміж розспівними і псалмодійними поспівками, ускладнену метро-ритміку і ладотональний план, послідовності «повзучих» хроматизмів, відхилення і значну свободу гармонічної мови. «Панахида» Бориса Кудрика виділяється посвятою Анатолію Вахнянину і авторською ремаркою: «З огляду на характеристику тонацій проситься в. п. Виконавців держатися строго камертона, а не інтонації священика!». Ця заувага проявляється у багатьох стилістичних деталях, зокрема, у присутності темпово-агогічних вказівок, зростанні ваги колористичного чинника, в ускладненні інтонаційних і ритмічних моделей, гармонічної мови і тонального плану (f-Des-f-Es-gis-cis-H-b-Es-b) з символічними переходами від глибоких бемольних тональностей до світлої дієзної сфери у Cis-dur (Н. Толошняк). Відтак Б. Кудрик, як і багато інших його сучасників, задемонстрував процес синтезування засад традиційної літургійної практики з елементами західноєвропейського музичного мислення.

У **Висновках** узагальнено і сформульовано основні положення, що відображають результати дослідження духовної творчості галицьких композиторів кінця XIX – початку XX століть.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

1. Дослідження історико-суспільної проблематики Галичини кінця XIX – першої половини XX століть дозволило осмислити непросту політичну ситуацію, в якій перебував український етнос з огляду на територіальне розташування. Українці, розрізнені в межах австрійського, російського, а згодом і польського геополітичних впливів гостро відчували конфліктність міжконфесійного дискурсу, що зумовило проведення літургійних реформ. Велике значення в цей період відіграла діяльність митрополита Андрея Шептицького, який надавав мистецькій складовій особливого значення в літургійному обряді, що проявилось в його активній підтримці духовних закладів, фінансуванні друкованих видань, патрунуванні хорових конкурсів та багатьох інших мистецьких акцій. Все це динамізувало культурно-просвітницьку працю і відчутно впливало на духовну творчість галицьких композиторів, які мистецькими засобами утверджували національну ідентичність.

2. Розглянуто і впроваджено до наукового обігу матеріали періодичних видань, що увиразнюють особливості літургійного життя краю в контексті

конфесійної полеміки Опрацювання великої кількості періодики, матеріалів архівних і бібліотечних фондів дало можливість стверджувати, що основна соціокультурна проблематика стосувалася конфесійних питань, зокрема, літургійно-обрядових. В цьому контексті задокументовані свідчення, що відображають тематику, пов'язану з літургійними змінами, підготовкою дяків, церковних співаків і регентів, видавничою справою, музикологічними студіями і навіть жанровими прерогативами композиторської творчості. Це сприяло усвідомленню суспільної ваги літургійно-хорової творчості і впливало на особливості стилістики духовної творчості галицьких композиторів.

3. На основі джерельних матеріалів простежено тенденції розвитку хорового мистецтва у духовних закладах Галичини. Виявлено послідовну розбудову музичної освіти, що започатковується реформою початкової освіти (1873–1874), яка передбачала обов'язкове навчання співу та музики в усіх категоріях народних шкіл. Це суттєво підняло рівень хорового виконавства, активізувало діяльність шкіл і приватних закладів, братств при церквах, духовних семінарій і академій. Це уможливило ускладнення і оновлення репертуару хорових колективів духовних навчальних закладів. Загальне піднесення музичної освіти також зумовило залучення до педагогічної праці в духовних закладах відомих митців, що підняло виконавський рівень і визначило наступний етап, пов'язаний із концертною діяльністю церковних та світських хорів.

4. Відзначено позитивний вплив освітніх реформ на церковно-музичну освіту, що відчутно піднесло рівень церковного співу. Заснування короткотермінових навчальних курсів для дяків і регентів сприяло виконавському вдосконаленню, а також ускладненню репертуару. Поступово до хорового складу долучали освічених музикантів, а утворені ентузіастами церковні колективи активно розповсюджували багатоголосся. Виявлено активну діяльність музично освічених священиків, які сприяли вдосконаленню вокально-хорової майстерності регентів та добрій музичній освіті дяків. Звичним явищем було регентство вчителів співу місцевих шкіл, які організували хори та вдосконалювали професійні навички церковних колективів. Це сукупно піднімало авторитет парафій і якість церковно-музичного життя.

5. На основі опрацювання програм концертів і рецензій визначено форми співпраці церковних та світських хорових колективів. Зазначена співпраця постала як результат підвищення рівня мистецької освіти в духовних закладах, а також завдяки заснуванню чисельних товариств, зокрема, «Просвіти», «Рідної школи», «Бояна», «Сурми» та багатьох інших. Спільні концерти проводилися з різних причин, передовсім задля вшанування

визначних церковних, культурно-мистецьких і громадських діячів, святкування ювілеїв хорових колективів, національних свят та багатьох інших знакових подій, що викликали суспільний резонанс і консолідували українське суспільство. В такий спосіб виконавська діяльність поєднувала літургійну музичну практику і концертне хорове мистецтво. Подібні акції забезпечували якісне виконання і піднімали авторитет хорового співу, що слугувало високим взірцем для наслідування.

6. Обґрунтовано локальні особливості літургійної практики Галичини, що впливали на творчість галицьких композиторів. На основі дослідження встановлено, що основу стилістики духовно-хорової музики галицьких митців складало традиційне музичне одноголосся, відображене у двох різновидах: самолівки і дяківки (дяківська срусалимка). Зазначені форми відповідали традиційній практиці монодійного літургійного співу впродовж століть, тож навіть поступовий розвиток з одноголосої форми до багатоголосся, відчутно не змінювало інтонаційної основи та ролі тексту як основи метричних і темпових параметрів, а також варіантно-строфічної форми літургійних піснеспівів.

7. Досліджено форми втілення монодійної традиції у літургійно-хоровій творчості П. Бажанського, В. Матюка, Т. Купчинського, М. Кумановського, С. Людкевича, Й. Кишакевича. Близькість із монодійною практикою визначена відсутністю приключових знаків, штрихів та динамічних відтінків, сталої метричної основи і перемінного тактового розміру. Мелодичне фразування виявляє пов'язаність з структурою сакрального тексту, метрика узгоджується з вербальною акцентністю, а музична форма підпорядковується тексту.

На прикладі жанру «Літургії» С. Людкевич переконливо апелює до збереження самолівкових напівів як першорядного художнього завдання. Професійне втілення самолівки демонструвало високий ступінь інтонаційної єдності, ритмо-фактурної організації і відповідності мелодичних мотивів особливостям літургійного тексту. Всі ці риси були суголосні давній монодійній церковно-співочій традиції і вважалися головним засобом оновлення галицької богослужбово-музичної творчості.

8. Теоретично-стилістичний аналіз духовної музики Д. Січинського, Й. Кишакевича, Т. Купчинського, Я. Ярославенка, Б. Кудрика виявляє широкий спектр вокально-хорових засобів, характерних для західноєвропейської стилістики. Зазначеній концепції відповідає ускладнення музичної мови, важливу роль секвенцій, альтерацій, а також квінтово-октавних ходів, підголоскових ускладнень і гетерофонічних розходжень голосів, що урізноманітнює емоційний колорит і надає ваги динамічній складовій. В цьому контексті виділяється характерна стрімкість інтонаційного розвитку,

ускладненого метро-ритмікою і послідовностями «повзучих» хроматизмів. Це проявляється у багатьох стилістичних деталях, зокрема у присутності темпово-агогічних вказівок, зростанні ваги колористичного чинника, в ускладненні інтонаційних та ритмічних моделей, в урізноманітненні гармонічної мови і тонального плану з численними відхиленнями. Все це підтверджує синтезування засад традиційної літургійної практики з елементами західноєвропейського музичного мислення.

9. В процесі осмислення духовної музики галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики регіону, підтверджено два засадничі принципи творчості, базовані на монодійній традиції чи західноєвропейській стилістиці. Відзначено велику відповідальність митців, які намагалися власною творчістю підносити національну свідомість суспільства завдяки усвідомленню вагомості сакрального обряду, здатного консолидувати український народ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових виданнях інших держав

1. Антонюк-Гуральна С. С. Концерти богослужбової музики в культурно-мистецькому житті Східної Галичини в першій третині XX століття. *Українське мистецтвознавство*: матеріали, дослідження, рецензії [Текст]: зб. наук. пр. НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. К. : ІМФЕ ім. М. Рильського, 2011. Вип. 11. С. 279–284.
2. Антонюк-Гуральна С. С. «Літургія», укладена С. Людкевичем: стилістичні особливості. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Мистецтвознавство. [За ред. О. С. Смоляка]. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. № 1. С. 101–109.
3. Гуральна С. С. Жанрово-стильові особливості «Служб Божих» Д. Січинського та Я. Ярославенка. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Мистецтвознавство. [За ред. О. С. Смоляка]. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. № 3. С. 179–186.
4. Гуральна С. С. Жанрово-стилістичний семіоз літургій П. Бажанського. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Мистецтвознавство. [За ред. О. С. Смоляка]. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. № 1. С. 116–124.
5. Гуральна С. С. «Літургія із «Співаника» (1911) В. Матюка та її вплив на церковну музичну культуру Східної Галичини». *Музикознавчі записки*:

зб. наук. праць. [Гол. редактор Редя В. Я.]. Київ: Міленіум, 2013. Вип. 24. С. 40–46.

6. Гуральна С. С. Паралітургійні твори складних форм Бориса Кудрика. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. К.: Міленіум, 2014. № 3. С. 203–210.

7. Гуральна С. С. Богослужбова музична творчість Східної Галичини у світлі періодики. *Студії мистецтвознавчі*. Театр. Музика. Кіно. Ч. 3 (51). [Голов. ред. Г. Скрипник]. ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАНУ. Київ, 2015. С. 54–61.

8. Гуральна С. С. Обрядово-практична і концертна діяльність церковних хорів Галичини. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : зб. наук. пр. Упоряд. В. Г. Виткалов; редкол.: Ю. П. Богущкий, С. В. Виткалов, Волков С. М. та ін. Рівне: РДГУ, 2016. Вип. 22. С. 121–128.

9. Гуральна С. С. Хорова літургійна практика у Галичині кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. *Українська музика*. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2018. Ч. 2 (28). С. 31–40.

10. Гуральна С. С. Відображення проблематики українського церковного співу у джерельних матеріалах Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття. *Музичний універсум*. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Львів, 2018. Вип. 42–43. С. 37–47.

11. Huralna S. Stylistyka *Śłużby Bożej* Tadeusza Kupczyńskiego. *Pro Musica Sacra*. Czasopismo Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie poświęcone muzyce kościelnej. Kraków: Wydawnictwo Naukowe, 2014. Numer 12. S. 151–168.

12. Гуральна С. С. Тенденційні напрямки розвитку хорової літургійної практики в Галичині кінця ХІХ – першої половини ХХ століть. *World science*. Scientific Educational Center. Warszawa 2018. September. № 9 (37). С. 80–84.

Статті в інших наукових збірках та збірках матеріалів конференцій

13. Гуральна С. С. «Служба Божа» Й. Кишакевича (1924, 1932 років видання). *Українська музична культура на сучасному етапі: трансформація традиційних та академічних форм*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. 24–25 квітня. С. 82–88.

14. Гуральна С. С. Дяко-регентська музична освіта на території Східної Галичини у першій третині ХХ століття. *Sladami wspólnego dziedzictwa*. Х Міжнародна зустріч науковців «Діалог двох культур» (3–7 вересня 2013). Warszawa-Lublin: Tekst, 2014. Вересень. Річник VIII. Зошит 1–2. С. 336–343.

15. Гуральна С. С. Паралітургійна пісня як складова греко-католицької богослужби. *Актуальні проблеми гуманітарної освіти*: зб. наук. праць / За заг. ред. Ломаковича А. М., Бенери В. Є. Кременець: ВЦ КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2015. Вип. 12. С. 162–166.

16. Гуральна С. С. Музично-стильова характеристика похоронних богослужбових циклів М. Кумановського. *Історія релігій в Україні: наук. щорічник*. Кн. II. Львів: Логос, 2015. С. 451–459.

17. Гуральна С. С. Світські хори у розвитку церковного співу Галичини. *Мистецька культура: історія, теорія, методологія*: тези доповідей V Міжнар. наук. конф. (Львів, 24 листоп. 2017). Ред.-упор. В. Пасічник. Львів: Растр-7, 2017. С. 68–73.

АНОТАЦІЯ

Гуральна С. С. Духовна творчість галицьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століть в контексті літургійно-хорової практики регіону. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 Музичне мистецтво. – Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. – Львів, 2019.

У дисертації досліджено теоретично-стилістичну специфіку духовної творчості композиторів Галичини кінця XIX – першої половини XX століть у контексті літургійно-хорової практики регіону. Розглядаються особливості міжконфесійної ситуації та її вплив на стилістичні особливості духовно-хорової музики галицьких композиторів.

На основі матеріалів періодичних видань, архівних і бібліотечних фондів, нотних джерел визначено проблематику літургійно-хорової творчості. Простежено тенденції розвитку хорового мистецтва в духовних закладах Галичини і форми впливу освітніх реформ на дяко-регентську освіту. Окреслено засади співпраці церковних і світських хорових колективів, що постала як результат покращення рівня мистецької освіти в духовних закладах, а також завдяки заснуванню чисельних товариств.

На основі музично-аналітичного дослідження літургійно-хорової творчості композиторів П. Бажанського, В. Матюка, Д. Січинського, Й. Кишакевича, М. Кумановського, Т. Купчинського, Я. Ярославенка С. Людкевича, Б. Кудрика виявлено два основні підходи до компонування літургійної музики. З одного боку, задля збереження традиції композитори демонстрували максимальне збереження монодійної мелодики, а з іншого – використовували стилістику європейської композиторської школи з метою

оновлення літургійної музики. Обидва варіанти сприяли зростанню загального рівня богослужбово-музичної культури Галичини.

Ключові слова: Галичина, духовна творчість, монодія, духовно-хорове мистецтво, композитор, літургія, вінчання, панахида.

ANNOTATION

Guralna S. S. Spiritual creativity of the Galician composers of the end of 19th and of the first half of 20th centuries in the context on the liturgical choral practice of the region. – Qualifying scientific work as a copyrighted manuscript.

Thesis for Candidate degree in Arts. Specialty 17.00.03 – Musical Art. – M. V. Lysenko Lviv National Music Academy, Ministry of Culture of Ukraine. Lviv, 2019.

In the dissertation the theoretical and stylistic specificity of the spiritual creativity of composers of Galychina at the end end of 19th and of the first half of 20th centuries in the context of liturgical choral practice was investigated. The attention was drawn to the historical and social processes which were caused by the territorial location, which were influenced on the peculiarities of the development of Ukrainian culture. Frequent changes in the policy of power structures led to an active polemic of society in which the content of inter-confessional discussions, the reform of the spiritual and educational sector, the features of concerto-educational events, activization of publishing business became significant. All of these were accompanied by adaptation of liturgically ceremonial traditions to the requirements of time and had a noticeable influence on the stylistic features of spiritually choral music of the Galychina composers of the marked period.

The problems of liturgically-choral creation on the basis of materials of periodicals, archival and library collections, musical sources and related to them bibliographic and archeographical descriptions are covering not only the socio-cultural context, but also the theoretical and in-stylish aspects of composer's creativity were investigated. Systematized and meaningful numerous publications of the era contributed to the social discussion of a whole range of the questions, related to musical education, changes in educational programs, the preparation of church singers and even genre prerogatives of composer creativity.

On the basis of source materials, trends in the development of choral art in the spiritual institutions of Galicia and the forms of influence of educational reforms on deacon-regent education are traced. The activization of function of

primary schools and fraternities at churches, private institutions and seminaries, numerous short-term schools and courses for rural conductors has been noted. The important role of multi-level educational institutions founded by Metropolitan Andrei Sheptytskyi is singled out. All this in aggregate activated the publication of teaching aids, textbooks and notes collections, which significantly enriched the liturgical repertoire of Galician composers.

The principles of cooperation between church and secular choral ensembles have been described, which contributed to the development of not only vocal, but also choir master skills, and also organization of general measures with bringing a variety of repertoire. All this influenced the growth of the level of melodic intonational and vocal technical components of the multivoice practiced in the region and resulted in the diversity of its stylistic embodiment in composer's work.

The choral heritage of Galician composers such as P. Bazhanskyi, V. Matiuk, D. Sichynskyi, J. Kyshakevych, M. Kumanovskyi, T. Kupchynskyi, Y. Yaroslavenko S. Liudkevych, B. Kudryk became the confirmation of the processes of enrichment and updating of local church-singing traditions. All of them knew well the local singing traditions and parish needs, which determined the dominant features of the spiritual creativity of the artists. This also caused two approaches near arrangement of liturgical music. From one side, for the sake of preserving the tradition, the composers relied on the monomilch tunes, which translated into a traditional four-voice choral composition with the maximum preservation of the original melody. On the other hand, author's themes were used against the background of the theoretical and stylistic principles of the European composer's school. Both variants contributed to the deepening of the criteria of performing and composer professionalism, and also increase of general level of the religious and musical culture of Galicia.

Keywords: Galychyna, spiritual creativity, monody, spiritual choral art, composer, liturgy, wedding ceremony, panakhyda.

Підписано до друку 25.04.2019.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 116.

Видавець і виготовлювач – ФОП Тетюк Т. В.
Свідоцтво серія ЛВ № 80 від 11.09.2013 р.
м. Львів, пр. Червоної Калини, 115
тел.: (097) 178-8488